

Asia: VN/24284/2023

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä koskien rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon (E-evidence-asetus ja -direktiivi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt Oikeusrekisterikeskukselta (ORK) lausuntoa työryhmämietinnöstä, joka koskee e-evidence-asetuksen (asetus) sekä e-evidence-direktiivin (direktiivi) edellyttämiä kansallisia lainsäädäntömuutoksia. Työryhmä on laatinut ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon. Luonnos hallituksen esitykseksi sisältää seuraavat lakiehdotukset:

1. Laki eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä sekä
2. Laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

Lisäksi luonnoksessa hallituksen esitykseksi esitetään muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momenttia.

Työryhmämietinnössä esitetään, että 1. lakiehdotuksen nojalla voitaisiin jatkossa määrätä rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia asetuksen velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä (18 §). Lisäksi esitetään, että 2. lakiehdotuksen nojalla voitaisiin jatkossa määrätä rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia palveluntarjoajille (5 §). Molemmat seuraamukset pantaisiin täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Seuraamusten täytäntöönpanosta vastaisi siten ORK. ORK vastaa tällä hetkellä yli 50 erilaisen rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamuksen täytäntöönpanosta. Siten ORK arvioi erityisesti seuraamusten täytäntöönpanoa koskevia kohtia työryhmämietinnössä. Työryhmämietinnössä esitetään, että 1. lakiehdotus tulisi voimaan 18.8.2026 ja 2. lakiehdotus 18.2.2026.

Sekä 1. että 2. lakiehdotuksen nojalla määrättävät rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset olisivat seuraamuksina uusia. ORK katsoo, että luonnoksessa hallituksen esitykseksi on otettu pääasiassa hyvin huomioon täytäntöönpanomenettelyn kannalta keskeiset asiat. Lausuttavana olevan esityksen mukaan 1. lakiehdotuksen 21 §:n mukaan seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Samoin 2. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentin mukaan seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädettäisiin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Informatiivisen viittauksen ohella sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momenttia on esitetty muutettavaksi. ORK pitää uusien seuraamusten lisäämistä sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin tärkeänä, sillä sakon täytäntöönpanosta annetun lain nojalla täytäntöönpantavat uudet rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset on viime vuosina säännönmukaisesti lisätty 1 §:n 2 momenttiin. ORK kiinnittää kuitenkin huomiota 1. ja 2. lakiehdotuksen toisistaan eroavaan esitystapaan. 1. lakiehdotukseen sisältyy erillinen 21 § (Seuraamusmaksun täytäntöönpano). 2. lakiehdotuksessa sanallisesti identtinen täytäntöönpanosääntely on omana momenttina osa 6 §:ää (Seuraamusmaksun suuruus ja sen arviointi). ORK esittää, että myös 2. lakiehdotuksessa täytäntöönpanosta säädettäisiin omassa ”Seuraamusmaksun täytäntöönpano” -pykälässä 1. lakiehdotuksen tapaan.

Koska sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa ei vielä toistaiseksi ole yleistä säännöstä seuraamusten vanhentumisesta, ORK pitää lähtökohtaisesti tärkeänä, että 1. lakiehdotuksessa sekä 2. lakiehdotuksessa on huomioitu tämä kysymys. Kuten esitysluonnoksessa on mainittu, sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ollaan parhaillaan uudistamassa. Uudistaminen koskee muun muassa raukeamissääntelyä. Eduskunnassa olevassa hallituksen esityksessä esitetään kumottavaksi lukuisista erityislaeista seuraamusten vanhentumista koskeva sääntely sen perusteella, että jatkossa tästä säädettäisiin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. (HE 5/2025 mm. s. 87 ja 91) Mikäli 1. ja 2. lakiehdotukset tulevat voimaan vasta silloin, kun uudistettu sakon täytäntöönpanosta annettu laki on jo voimassa, seuraamusmaksujen vanhentumisesta ei ole tarpeen säätää nyt esitetyllä tavalla ko. laeissa.

ORK pitää perusteltuna, että 2. lakiehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että seuraamusmaksuille ei ehdoteta perittävän viivästyskorkoa tai muuta viivästysseuraamusta. 1. lakiehdotuksesta tai sen säännöskohtaisista perusteluista ei kuitenkaan ilmene, ovatko 1. lakiehdotuksen mukaiset seuraamukset viivästyessään korottomia. ORK:n mukaan rangaistusluonteisille hallinnollisille seuraamuksille ei tulisi periä viivästyskorkoa. Tämä on otettu lähtökohdaksi myös edellä mainitussa sakon täytäntöönpanosta annetun lain uudistamisessa. Tämä on perustelua siksi, että seuraamusmaksut ovat sanktioluonteisia maksuja ja rinnastuvat tässä suhteessa rahamääräisiin rangaistuksiin, joille viivästyskorkoa ei peritä. (HE 5/2025 s. 39–40). ORK esittää, että seuraamusmaksujen korottomuus lisätään erikseen myös 1. lakiehdotuksen säännöskohtaisiin perusteluihin. Maininnalla on selventävä informatiivinen merkitys sekä maksuvelvollisille että maksuasioita käsittelevien eri viranomaisten henkilöstölle.

Esitysluonnoksessa on todettu, että molemmat esitetyt seuraamusmaksut olisivat ”harvinaisluonteisia”. Tämän takia seuraamusmaksuista ei arvioida aiheutuvan merkittäviä

lisäkustannuksia ORK:lle. ORK täytäntöönpanotietojärjestelmää ollaan uudistamassa. Samalla on tarkoitus uudistaa myös täytäntöönpanoilmoituksen teko ORK:lle. Tarkoituksena on, että tulevaisuudessa rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamuksen määrännyt viranomainen voisi tehdä ORK:lle täytäntöönpanoilmoituksen kehitteillä olevan ORK:n viranomaisportaalin kautta. Täytäntöönpanoilmoitus tehtäisiin viranomaisportaalin kautta suoraan ORK:n kehitteillä olevaan täytäntöönpanotietojärjestelmä Tapsaan. Sähköisen palvelun on määrä olla käytössä alkuvuodesta 2026, joten nyt esitettyjen lakien nojalla määrättävät seuraamusmaksut ilmoitettaisiin ORK:lle kehitteillä olevan palvelun kautta. Mikäli seuraamukset ilmoitettaisiin ORK:lle nykyisin voimassa olevan menettelyn mukaisesti, seuraamusmaksun määrännyt viranomainen ilmoittaisi tiedot ORK:lle sakkoluettelolla ja täytäntöönpanoperustetta koskevat tiedot tallennettaisiin manuaalisesti ORK:n täytäntöönpanotietojärjestelmä Rajsaan. Ilmoitustavasta riippumatta, jokainen uusi rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus kuitenkin lisää ORK:n henkilötyön tarvetta täytäntöönpanovaiheessa muun muassa asiakasyhteydenottojen, täytäntöönpanoon liittyvien virhetilanteiden selvittämisen ja ulosottoon siirtyneiden saatavien valvonnan takia. Keskusteluissa oikeusministeriön kanssa on sovittu, että jokaisen uuden seuraamuslajin yhteydessä arvioidaan sen täytäntöönpanosta aiheutuvan lisähenkilötyön määrä, vaikka lisähenkilötyön määrä yhtä uutta seuraamuslajia kohti olisi vähäinen. Kun uusia seuraamuslajeja tulee jatkuvasti lisää, ORK:n lisähenkilötyön tarvetta on tarpeen arvioida pidemmällä aikajaksolla viraston tulosohjausmenettelyssä. Tällä perusteella arvioidaan nyt, että 1. ja 2. lakiehdotuksen nojalla määrättävien seuraamusten takia ORK:lle syntyy lisähenkilöstön tarvetta vähäisissä määrin.

Kivinen Jussi
Oikeusrekisterikeskus

Pitkänen Tero
Oikeusrekisterikeskus